

Obilné políčko z přelomu 19. a 20. století

Jednou ze specialit univerzitní botanické zahrady je **pěstování polních plevelů**. Na první pohled je taková informace spíše úsměvná. Proč by se v botanické zahradě měl pěstovat nějaký polní plevel? Vždyť plevel je označení pro rostlinu, které se chceme na zahradě zbavit!

Pro vysvětlení se musíme nejprve podívat do minulosti. Před 2. světovou válkou vypadala naše pole úplně jinak, než jsme dnes zvyklí. Jednalo se spíše o menší pozemky, které byly děleny polními cestami, mezemi, soliterními stromy či stromořadím. Hospodařilo se na nich **tradičním způsobem**, často tzv. trojpolním systémem, pole se obhospodařovala lehkou technikou nebo za využití zvířat. Neexistovala hluboká orba, podmínka ani průmyslová hnojiva. Poválečná situace ovšem naše zemědělství zasáhla tragicky. Pozemky se zestátnily, scelily ve velké lány, voly a koně nahradily traktory, z extenzivního pěstování se stalo intenzivní, ve kterém hlavní roli hrál co nejvyšší výnos. Tyto faktory výrazně přispěly k ústupu nebo dokonce vyhynutí řady druhů polních kultur, mezi které řadíme více než 300 druhů české flóry.

Polní plevele zemědělství provázely od nepaměti. V oblasti střední Evropy je v drtivé většině považujeme za archeofyty, které se k nám rozšířily s pěstovanými plodinami z jižní Evropy a Blízkého východu ještě v době předkolumbovské. Polní plevele jsou obvykle jednoleté a mají životní strategii přizpůsobenou pěstovaným plodinám - výškou, dozráváním, velikostí i váhou semen - tak, aby byly sklízeny společně. Postupem času se v zemědělství zdokonalilo třídění a čištění osiva, a tak se druhy jako koukol polní a jílek mámivý začaly vytrácet. Důvod byl jednoduchý, tyto druhy způsobovaly otravy. Tvrďší ránu polním plevelům zasadilo již zmíněné **socialistické zemědělství** rozvíjené od 50. let 20. století. Ani **porevoluční situace** nepřinesla zlepšení, nevrátila se doba malých políček a šetrného zemědělství, nevrátily se ani tradiční plodiny jako len a pohanka, které byly typické pro podhorské oblasti. Značné množství polních plevelů je v 21. století **považováno za vzácné a ohrožené druhy**, některé jsou dokonce zcela vyhynulé. Těžko se však dočkáme systémových změn, ani právní ochrana těchto druhů není reálná, a proto je důležité, aby genofond těchto rostlin byl podpořen alespoň cíleným pěstováním v botanických zahradách. V olomoucké univerzitní zahradě pěstujeme zhruba 30 druhů polních plevelů, které můžete vidět od jara do časného podzimu nejenom na tomto obilném políčku.

Výběr pěstovaných zástupců v Botanické zahradě PřF UP:

Pochybek největší (*Androsace maxima*)
kriticky ohrožený
Doba květu: IV

Otočník evropský (*Heliotropium europaeum*)
kriticky ohrožený
Doba květu: VI–IX

Jílek mámivý (*Lolium temulentum*)
vyhynulý
Doba květu: VI–VII

Kravinec španělský (*Vaccaria hispanica*)
vyhynulý
Doba květu: V–VI

Mařinka rolní (*Asperula arvensis*)
vyhynulá
Doba květu: V–VI

Koukol polní (*Agrostemma githago*)
kriticky ohrožený
Doba květu: V–VI

